

Onderwijsmaatregelen zijn hopeloos, laf en beschamend

Eindelijk was het zover: de boreling arriveerde met de naam *Hoop, lef en trots*. Het lijkt erop dat elke coalitie-partner een paar van de tien hoofdstukken heeft mogen inkloppen, zonder enige eindredactie. Vaak is het gissen naar wat precies de bedoeling is. Het is vooral een bijzonder lange wensenlijst, of preciezer: vier (of tien) lange wensenlijsten, zonder samenhang en zonder onderbouwing. Probleemanalyses schitteren door afwezigheid. Het gezelschap ministers en staatsecretarissen dat een en ander moet concretiseren en uitvoeren, kan op veel hoofdpijn rekenen.

Over onderwijs wordt voornamelijk het zwijgen gedaan. Dat geldt zeker ook voor het hoger onderwijs. Toch een citaat – of eigenlijk een gotspe, gezien wat aan maatregelen wordt opgesomd: “De instituties die de rechtsstaat mede dragen, in het bijzonder de rechtspraak, media en wetenschap, worden versterkt.” Ogen-schijnlijk mooie woorden die zich echter elders in het onsamenhangende document plus bijlage vertalen in een kaalslag in het hoger onderwijs en de wetenschap.

Allereerst wordt het contraproductieve beleid om internationale studenten te weren (Garretsen en Skali, 2024), krachtig doorgezet. Omdat demografen voorspellen dat ook het aantal VWO'ers zal dalen, wordt alvast een voorschot op de verwachte krimp genomen in de vorm van een forse daling van het budget voor het hoger onderwijs. Daarbovenop wordt het Nationale Groeifonds leeggeplunderd, wordt een flinke greep in de kas van het Wetenschapsfonds gedaan, wordt het mes in de basisbeurs gezet, gaat op de sectorplannen fors worden bezuinigd en wordt een dubbele langstudeerboete geïntroduceerd. Met opzet noem ik geen precieze bedragen, want daarvoor is nog te veel onduidelijk. Zeker is dat het per jaar vermoedelijk zomaar om miljarden minder kan gaan.

In de wetenschap (geen woordspeling) dat wat ik hier opschrijf, toch aan Haagse dovemansoren is gericht, durf ik wel wat onbesuisde voorspellingen aan. Samen betekenen die ingrepen dat het Nederlandse hoger onderwijs barre tijden tegemoet gaat. Reorganisaties zijn niet te vermijden. Veel universiteiten

ARJEN VAN WITTELOOSTUIJN

Decaan van de School of Business and Economics aan de Vrije Universiteit Amsterdam

hebben daarom inmiddels enorme bezuinigingen aangekondigd. Alleen technische opleidingen en dito universiteiten worden mogelijk enigszins ontzien, want de coalitie-partners denken dat alleen daarmee economie en samenleving gediend zijn. De cumulatieve bezuinigingen die de universiteiten inmiddels hebben aangekondigd, lijken alvast de grens van een miljard te passeren.

De gevolgen laten zich raden. Krimpende universiteiten zullen opleidingen moeten sluiten, zullen medewerkers moeten ontslaan en zullen het onderwijs moeten extensiveren. Ook de kwaliteit van het onderzoek zal een kind van deze hoge rekening zijn. De kenniseconomie zal hieronder lijden omdat investeringen in onderwijs, onderzoek en ontwikke-

ling vooral worden vervangen door bezuinigingen. Dat gaat ten koste van het concurrentievermogen, waar de coalitie tegelijkertijd juist op zegt in te zetten. Het zijn vooral innovatie en onderwijs die bijdragen aan de productiviteitsgroei die nodig is voor het Nederlandse verdienvermogen (Baarsma, 2024, in dit dossier). Ook het beperken van de instroom van buitenlands talent zal de concurrentiepositie louter schaden (Van den Berg, 2024).

Tenzij het de bedoeling van het (vr)olijke viertal is om de kritische elite, conform de wil van het volk, een klap toe te dienen (en dat zou zomaar het geval kunnen zijn), is het een mysterie welke problemen met deze beleidsparade precies worden opgelost. Het is zoals bijna op alle beleidsterreinen: met hoop, lef en trots worden veel ‘oplossingen’ gepresenteerd voor problemen die nog moeten worden gevonden. En als een probleem per ongeluk toch ergens in een rommelzin staat geëxpliciteerd, is het vaak evident dat de te lanceren maatregelen geen bijdrage aan de oplossing zullen leveren.

Literatuur

Baarsma, B. en F. d’Orey Neves (2024) *Onderwijs belangrijkste determinant van groei arbeidsproductiviteit*. ESB, 109(48375), 11–15.

Berg, C. van den (2024) *Zonder talent uit het buitenland haalt dit kabinet zijn doelen niet*. ESB, 109(4836), 357.

Garretsen, H. en A. Skali (2024) *The cost of nativism: Evidence from the Netherlands*. SSRN Working paper.